

Eesti riigi strateegia 2021-2026

Direktorite nõukogu kiitis heaks 15. septembril 2021

PUBLIC

European Bank
for Reconstruction and Development

Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupank (EBRD) pakub dokumendi originaalteksti tõlkeid üksnes lugeja mugavuse huvides. Kuigi EBRD on olnud mõistlikult hoolikas, et tagada tõlke autentsus, ei garanteeri ega kinnita EBRD tõlke täpsust. Kui lugeja tugineb tõlkele, teeb ta seda omal vastutusel. EBRD, tema töötajad ega agendid ei vastuta ühelgi juhul lugeja ega kellegi teise ees tõlkes esinevate ebatäpsuste, vigade, väljajätmiste, kustutamiste, puuduste ja/või tõlke sisu mis tahes muutuste eest, olenemata nende põhjustest, ega sellest tulenevate mis tahes kahjude eest. Kui ingliskeelse ja tõlgitud versiooni vahel esineb vastuolusid, on ülimuslik ingliskeelne versioon.

Sisukord		Põhimõisted			
Kommenteeritud kokkuvõte	3	ABI	Iga-aastane äriinvesteering	ILO	Rahvusvaheline Tööorganisatsioon
Eesti – Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupanga (EBRD) ülevaade	4	CEB	Kesk-Euroopa ja Baltikum	IPO	Esmane avalik pakkumine
I. Eelmise kaasamise rakendamine (2016–2020)	5	CEE	Kesk- ja Ida-Euroopa	IT	Infotehnoloogia
<i>Eelmise kaasamise ajal saavutatud peamised üleminekutulemused</i>	5	CHP	Soojuse ja elektri koostootmine	M&S	Tootmine ja teenused
<i>Rakendamise väljakutsed ja peamised õppetunnid</i>	7	CMDF	Kapitalituru areng Kiirem rahastamisvõimalus	MoU	Vastastikuse mõistmise memorandum
II. Majanduslik kontekst	8	CoOs	Sihtriigid	NDCs	Riiklikult kindlaksmääratud panused
<i>Makromajanduslik kontekst ja strateegiaperioodi väljavaade</i>	8	CPI	Tarbijahinnaindeks	NECP	Riiklikud energia- ja kliimakavad
<i>Peamised üleminekuväljakutsed</i>	9	E&S	Keskkonnaalane ja sotsiaalne	NIB	Põhjamaade Investeeringispank
III. Valitsuse prioriteetid ja sidusrühmade kaasamine	11	EC	Euroopa Komisjon	NPL	Viivislaenud
IV. EBRD Eesti riigistrateegia prioriteetide määratlemine	12	EE	Energiatõhusus	ODA	Ametlik arenguabi
V. Tegevuste ja tulemuste raamistik	13	EIB	Euroopa Investeeringispank	OECD	Majanduskoostöö ja Arengu organisatsioon
VI. Rahvusvaheliste partnerite vastastikuse täiendavuse kaardistamine EBRD tegevusvaldkondades	15	EIF	Euroopa Investeeringisfond	OSCE	Euroopa Julgeoleku- ja Koostööorganisatsioon
VII. Rakendamise riskid ning keskkonna- ja sotsiaalsed mõjud	16	ESCO	Energiateenuste ettevõtte	PEF	Erainvesteeringisfond
VIII. Annetajate kaasrahastamise hindamine	17	ESIA	Keskkonna- ja sotsiaalse mõju hindamine	PPP	Era- ja avaliku sektori partnerlus
Lisa 1 – Poliitiline hinnang	19	ETI	Eeldatav ülemineku mõju	PPS	Ostujõu standardid
Vastutuse välistamine	21	ETS	Heitkogustega kauplemise süsteem	PR	Toimivusnõue
		EU	Euroopa Liit	PTI	Portfelli ülemineku mõju
		FDI	Välismaine otseinvesteering	R&D	Teadus- ja arendustegevus
		FI	Finantsasutus	RE	Taastuvenergia
		FI	Finantsasutused	RRF	Taaste- ja vastupidavusrahastu
		GDP	Sisemajanduse koguprodukt	RSF	Riskijagamisvahendid
		GEFF	Rohelise majanduse rahastamisvahend	SME	Väikesed ja keskmise suurusega ettevõtted
		GET	Roheüleminek	SOE	Riigi omanduses olevad ettevõtted
		GHG	Kasvuhoonegaas	SPO	Teisene avalik pakkumine
		GVC	Üleilmsed väärtusahelad	TC	Tehniline koostöö
		HR	Inimressurssid	TPES	Primaarenergiaga varustus
		ICA	Tööstus, kaubandus ja põllumajandus	VC	Riskikapital
		IKT	Info- ja kommunikatsiooni- tehnoloogia	WDI	Maailma arengunäitajad
		IEA	Rahvusvaheline Energiaagentuur	WEF	Maailma majandusfoorum
		IFI	Rahvusvaheline finantseerimisasutus		

Eesti Vabariik on jätkanud panga asutamislepingu artiklis 1 sätestatud põhimõtete järgimist ja rakendamist vaadeldaval perioodil alates eelmise riigistrateegia vastuvõtmisest. Kehtestatud on pluralistliku parlamentaarse demokraatia põhiseaduslik ja seadusandlik raamistik. Võimude lahusus, poliitilise süsteemi kontrollimehhanism ning inimõiguste ja põhivabaduste austamine on suurel määral kooskõlas rahvusvaheliste ja Euroopa normidega. Meedia on pluralistlik ja konkurentsivõimeline ning kodanikuühiskond tegutseb sõltumatult. Valimisi peab OSCE vabadeks, mis on kooskõlas rahvusvaheliste normidega. Eesti on Euroopa Liidu liige alates 2004. aastast.

Eesti on alates iseseisvuse väljakuulutamisest 1990. aastate alguses käinud pika tee ja seda peetakse laialdaselt parimaks majanduse üleminekuks plaanipäraselt turumajandusele. Sarnaselt oma naaberriikidega toimus riigis tugev sissetulekute ühtlustumine, küündides 2019. aastal 84%-ni ELi SKPst elaniku kohta, ning riigil on tugevad majandussidemed oma Põhja- ja Baltimaade naabritega. Sellest hoolimata on riigi rohelise ja uuendusliku potentsiaali täielikuks ärakasutamiseks jäänud veel mõned pakilisi reforme vajavad valdkonnad. Üleminekulüngad jäävad eriti teravaks keskkonnasäästmise valdkonnas, kus energijaintensiivsus on isegi teiste arenenud riikidega võrreldes ülimalt kõrge. Samamoodi on Eesti erasektori (eriti VKEde) kogu innovatsioonipotentsiaal vaatamata e-valitsuse teenuste märkimisväärsele ülemaailmsele juhtpositsioonile mõnevõrra kasutamata ning integreerumine kõrgema lisandväärtusega globaalsetesse väärtusahelatesse on madal.

Majandust mõjutas märkimisväärselt pandeemia, suurendades sel viisil ajutiselt EBRD täiendavust, et toetada strateegiaperioodi-aegset taastumist. Võttes arvesse jõulist poliitilist reageerimist ning taaste- ja vastupidavusrahastu ja mitmeaastase finantsraamistiku raames eeldatavat märkimisväärset ELi rahastamist, vaadatakse strateegia läbi 2023. aasta laiendatud riigistrateegia läbivaatamise osana, mis tugineb turutaseme täiendavuse analüüsi andmetele ja milles kaalutakse, kas Covid-19 taastamise eesmärk on täidetud. Sellise ülevaate tulemusena ja riigi püsiva taastumise teel kohandatakse panga eesmärke ülejäänud strateegiaperioodil vastavalt vajadusele, et keskenduda peamistele strateegilistele sektoritele ja toodetele, kus panga täiendavus ja üleminekulüngad on ilmsed ja materiaalsed. Kooskõlas EBRD järk-järgulise tegutsemise põhimõttega näitab Eesti õigel ajal riigi kavandatud teed ja tõenäolist lõpetamise tempot.

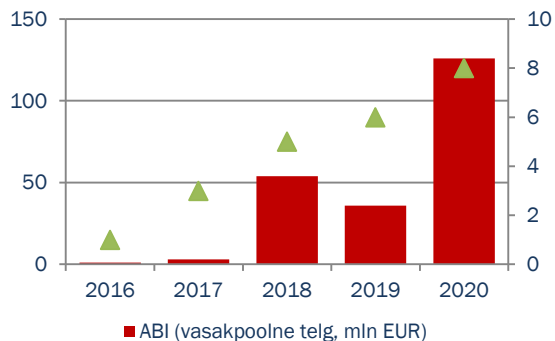
EBRD-l on hea positsioon, et aidata kiirendada riigi keskkonnasõbraliku ja õiglase majanduse üleminekut, et täita 2030. aasta energia- ja kliimaeesmärgid ning saavutada riiklikult kindlaks määratud panus, sealhulgas riigi avamere tuuleenergia potentsiaal ning energia- ja ressursitõhusamate majandustegevuse viiside ärakasutamine. Pank jätkab Baltimaade kapitalituru integreerimise toetamist lõpuleviimise suunas ning samaväärselt jätkab aktiivsete investoritena uuenduslikus omakapitali ja laenurahastamises. Kooskõlas uue strateegilise ja kapitali raamistikuga 2021–25, sobib pank hästi uurima võimalusi uuenduslike laienemiste rahastamiseks ja digiteerimiseks. Samuti toetab pank Eestit tehnilise toe vahendite programmi elluviimisel valitud valdkondades, nagu kapitaliturg Läänemere piirkonnas. Kogu selle aja jooksul edendab pank kolmes Balti riigis piirkondlikke investeringuid ja piirkondlike teadmiste edastamist. Panga investeerimis- ja poliitikategevuses juhendatakse täiendavuse mõistest ja tulemustele keskendumisest järgmiste strateegiliste prioriteetide saavutamiseks Eestis aastatel 2021–2026:

- *toetada Eesti üleminekut rohemajandusele;*
- *edendada Eesti teadmistepõhist majandust mitmekesisemate erafinantseerimisallikate kaudu.*

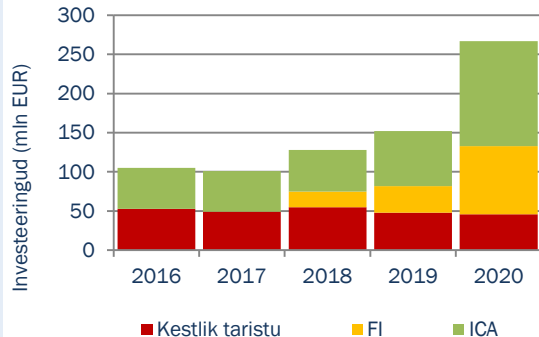
EBRD Investeermistegevus Eestis (2020. aasta lõpp)

Portfell	266 mln eurot	Aktiivsed projektid	32
Aktsiaosalus	28%	Põhitegevusvarad	166 mln eurot
Erasektori osalus ¹	100%	Kumulatiivne netoinvesteering	836 mln eurot

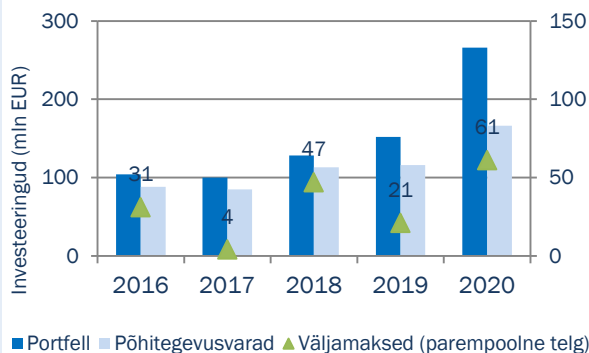
ABI ja tegevused

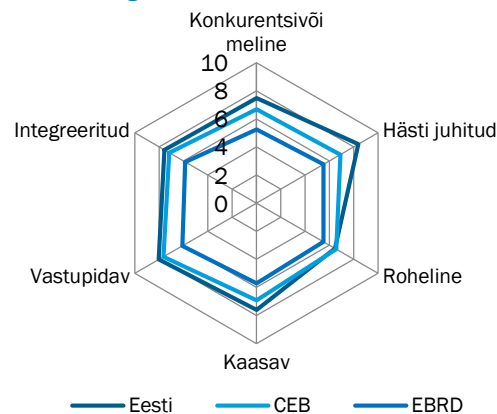
Portfelli koosseis

Portfelli dünaamika

Üleminekulüngad²

Riigi konteksti näitajad

	Riik	Võrdlejad
Populatsioon (miljon) ³ (2019)	1,327	Läti (1,9), Leedu (2,8)
SKP elaniku kohta (PPP, USD) ³ (2019)	38,915	Läti (32,191), Leedu (38,502)
Ülemaailmne konkurentsivõime indeks (WEF) (2019) (140st majandusest)	31	Läti (41), Leedu (39)
Töötus (% ILO hin) ⁴ (2019)	4,6	Läti (6,5), Leedu (6,5)
Noorte töötus (% ILO hin) ⁴ (2019) mittetöötavate ja mitteõppivate noorte (NEET-noorte) osakaal	6,9	Läti (7,9), Leedu (8,7)
Naiste osalemine tööturul (% ILO hin) ⁴ (2019)	57,6	Läti (55,8), Leedu (57,3)
Energiaintensiivsus (TPES/SKP) ⁵ (2018)	0,24	Läti (0,16), Leedu (0,17)
Heitkoguste intensiivsus/GDP (kgCO ₂ /10'\$) ⁵ (2018)	0,6	Läti (0,2), Leedu (0,2)

1 Kumulatiivne pangainvesteering: viis aastat jooksvalt portfelli järgi.

2 Vrd EBRD üleminekuaruanne 2020. 3 Maailmapank WDI. 4 Rahvusvaheline Tööorganisatsioon (hinnangud). 5 IEA energiaatlas.

1. Eelmise strateegia rakendamine (2016–2020)

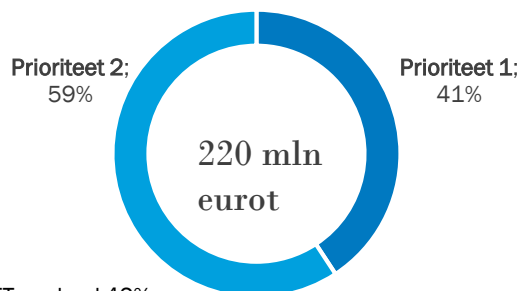
1.1. Eelmise riigistrateegia ajal saavutatud peamised üleminekutulemused

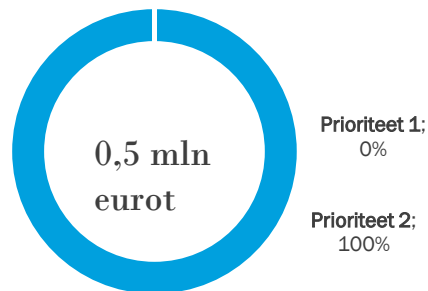
European Bank
for Reconstruction and Development

Strateegiline kooskõlastamine 2016–2020

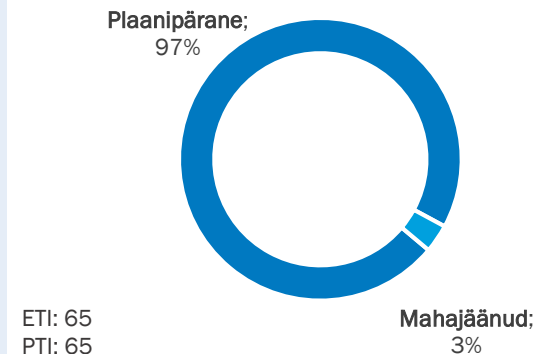
Iga-aastane äriinvesteering (ABI)

Tehnilise abi osutamine ja investeerimistoetused

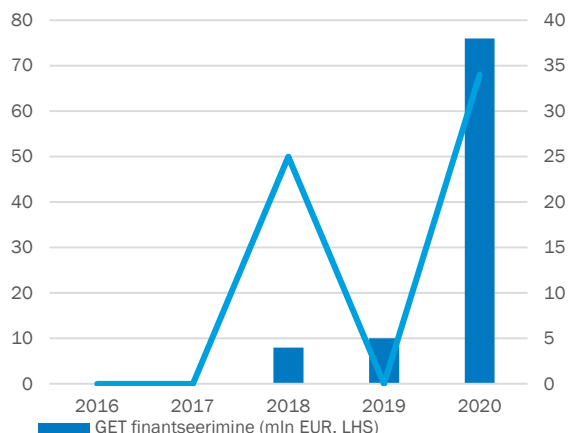

Ülemineku mõju tulemuslikkus*

Prioriteet 1: Energiatõhususe tugevdamine ja kohalike energiaallikate ressursitõhusa kasutamise edendamine

Roheüleminek

Peamised üleminekutulemused

- Toetati erasektori osalemist uutes biomassi energia koostootmisjaamades, et toota 55 000 MWh süsinikdioksiidivaba elektrit ja säästa 113 850 tonni CO₂ aastas. Osula koostootmisjaama ehitus lõpetati 2017. aastal. Energiaettevõtte klient saavutas head tulemused, brutotulud suurenesid ja kasumimarginaalid olid stabiilsed.
- Jätkuv dialoog ametivõimude ja Eesti Energiaga (RKE) taastuvenergia tütarettevõtte Enerfit Green noteerimise üle.
- Juhiti riigi suurima põlevkivi töötlemise eraettevõtte võla restruktureerimist ja viidi see ellu, võimaldades sel säilitada, kuigi viivitustega, oma kohustus täita investeerimiskavad, et suurendada kohalike energiaallikate ressursitõhusat kasutamist.
- Jätcati koostööd ametiasutuste, sidusrühmade ja annetajatega, et hõlbustada investeeringuid tänavavalgustusse ja energiatõhususe sertifikaatide raamistike väljatöötamist.
- Investeeriti Baltimaade innovaatilisse põllumajandusettevõttesse, mille tulu kasutatakse energiatõhususe investeeringuteks – konkreetse eesmärgiga vähendada väetiste/kemikaalide kasutamist ja edendada kestlikku maakasutust.
- Investeeriti fondi EFTEN Baltics Sustainable Property Fund, mis on Baltikumi esimene kohalik kinnisvarafond, mille ärikontseptsiooni lahutamatu osa on kliimamuutuste tegevuskava ja keskkonnasäästlikud eesmärgid.

* Ülemineku mõju jõudlus näitab, kui tõenäoliselt saavutavad projektid nende allkirjastamisel eeldatud ülemineku mõju. Arvutatakse aktiivse tähtjaga (> 2 aastat) portfelli põhjal.

1. Eelmise strateogia rakendamine (2016–2020)

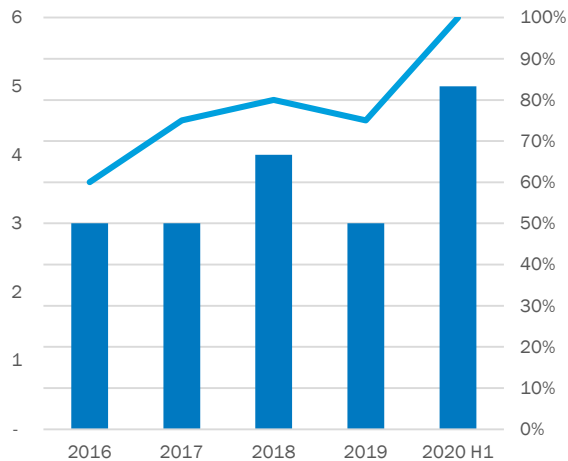
1.1. Eelmise riigistrateegia ajal saavutatud peamised üleminekutulemused

European Bank
for Reconstruction and Development

Prioriteet 2: Erasektori konkurentsivõime ja innovatsiooni suurendamine

EBRD erainvesteeringufondide tootlus

■ Parema tootlusega EBRD rahaliste vahenditega toetatud erainvesteeringufondide investeeringute arv

Peamised üleminekutulemused

- Investeeriti nelja investeerimisfondi, mis oma portfelliges on suunatud innovatiivsetele ja ekspordile orienteeritud ettevõtetele. See toetab tugevama ja kestlikuma erakapitali sektori tekkimist omakapitali ja kvaasikapitali finantseerimise kaudu kõigis ettevõtte arenguetappides.
- Panustati rahastamisallikate, sealhulgas erakapitali ja riskikapitali mitmekesistamiseks, kui kolm panga kliendifondi (Livonia Partners Fund I, BPM Mezzanine Fund, 3TS CEE Fund III) investeerisid innovaatilistes ettevõtetesse: vastavalt Ha Servi, MarkIT Holdingusse, TourRadarisse.
- Jätkus töö Baltimaade integreeritud lähenemisviisi raames, mis viis Balti riskikapitali assotsiatsiooni asutamiseni, pannes aluse koolitusele ja suutlikkuse suurendamise üritustele. Investeeriti kolme piirkondlikku aktsiafondi.
- Edukalt viidi lõpule tehnilise koostöö projekt riskikapitali ja PE ökosüsteemi arendamiseks: Eesti riskikapitali assotsiatsioon kinnitas soovitud muudatused Eesti ühisinvesteeringuvahendite seaduse eelnõus. Baltimaade integreeritud lähenemisviisi raames toimunud ulatusliku poliitilise dialoogi tulemusena võtsid ametivõimud vastu erinevad pakutud muudatused. VCA tunnustas EBRD tööd uue IFA ja investeeringukorra ühises käivitamises.
- Turvaline struktuurireformi tugiteenistuse rahastamine kapitaliturgude arendamiseks ulatusliku ametiasutuste ja sidusrühmade kaasamise kaudu. 2017. aastal allkirjastasid Baltimaade rahandusministrid vastastikuse mõistmise memorandumid, mis toetab Baltikumi kapitalituru arengut sellistes valdkondades nagu tagatud võlakirjad ja VKEd rahastamine.
- Pidev töö Baltikumi kapitalituru arendamisel, sealhulgas mitmed võlatehingud, nt Maxima, Lietuvos Energija ja Luminor (kliendi esimese rahvusvahelise võlakirjaemissioonina), samuti aktsiad (Tallinna Sadama IPO).
- Pühendunud esimesele Baltikumi taristufondile.

1. Eelmise strateogia rakendamine (2016–2020)

European Bank
for Reconstruction and Development

1.2. Rakendamise väljakutsed ja peamised õppetunnid

Rakendamise kontekst

Alates viimase riigistrateegia algusest on Eesti SKP kasv olnud tugev ja kindel ning ELile lähenemise suunas on tehtud edusamme. Panga eelmise riigistrateegia elluviimisel tekitas probleeme Baltimaad raputanud panganduskandaal, samuti pensionisüsteemi pooleliolev muutus (nüüdseks elluviidud), mille mõju kapitalituru arengule on veel ees. Eesti sisenen pandeemiasse tugevate majanduse põhinäitajatega, sealhulgas piisavate eelarvehanditega tänu eelnevate aastate mõistlikule eelarvehaldusele. Pank on Eestis aktiivne olnud alates 1992. aastast, investeerides kokku 97 projekti 836 miljonit eurot, kõik erasektoris. Aastatel 2016–2020 keskendus pank valdkondadele, kus see oli täiendav, näiteks energiatõhusus, Baltikumi kapitalituru arendamine ja erasektori konkurentsivõime parandamine.

Rakendamise väljakutsed

- Vähesed edusammud tuuleenergia elektritootmisvõimsuse suurendamisel on tingitud sellest, et kaitseministeerium blokeeris load julgeolekuprobleemide tõttu (st radariga seotud tuuleenergia mõju).
- Soliidsete, keerukate ja likviidsete pankade universum (ehkki väike), mis suudab pakkuda keskmise suurusega ja suurematele ettevõtetele konkurentsivõimelist hinda.
- Raskused vanemate „vähese põhivaraga“ ettevõtete rahastamiseks tulenevad kohandatud EBRD-toodete puudumisest.
- Kaubeldavate investeringuvarade piiratud pakkumine Eestis.
- Rahapesu tõkestamise meetmeid hindava eksperdikomitee / rahapesuvastase töökonna protsessi tekitatud ebakindlus pangandussektoris on vähendanud investorite usaldust ja suunanud tegevuse väljaspoole pangandussektorit.

Peamised õppetunnid ja edasiliikumine

- Probleem on lahendatud (s.t MOD vabastas erinevad valdkonnad) ning järgmiseks strateegiaperioodiks on oodata esialgu maismaa ja hiljem avamere tuuleenergia võimsuse kiiret laienemist.
- Keskenduda rahastamisühikutele, kus projektide kogumaht ületab kohalike pankade maksimaalse väärtpaberimäära.
- SCF 2021–2025 raames uurida võimalusi EBRDs innovaatiliste ja kiirelt arenevate ettevõtete edasiseks toetamiseks, sealhulgas digitaliseerimisevallas.
- Jätkuv suhtlemine ametiasutuste ja riigi omanduses olevate ettevõtetega, sealhulgas osalemine riigi omanduses olevate ettevõtete esmastes avalikes pakkumistes.
- Jätkata Baltimaade kapitalituru arengu toetamist, et suurendada Baltikumi kui investeringute sihtkoha atraktiivsust.

2. Majanduslik kontekst

2.1. Makromajanduslik kontekst ja strategiaperioodi väljavaade

European Bank
for Reconstruction and Development

Eesti – peamised makromajanduslikud näitajad

	2016	2017	2018	2019
SKP kasv (% aastast aastasse)	3,2	5,5	4,4	5,0
THI inflatsioon (keskm %)	0,8	3,7	3,4	2,3
Riigieelarve (% SKPst)	0,4	0,7	0,5	0,1
Jooksevkonto saldo (% SKPst)	1,2	2,3	0,9	2,0
Neto otseinvesteeringud (% SKPst)	-2,4	-3,9	-4,7	-3,5
Välisvõlg (% SKPst)	88,0	83,4	77,4	73,8
Kogureserv (% SKPst)	-	-	-	-
Valitsemissektori koguvõlg (% SKPst)	9,9	9,1	8,2	8,4
Töötus (% , 15–64)	7,0	5,9	5,4	4,6
Nominaalne SKP (mln eurot)	21,9	23,9	25,9	28,1

Eesti SKP elaniku kohta on veel rohkem lähenenud ELi keskmisele. 2019. aastal küündis SKP inimese kohta ostujõu standardi järgi 84%-ni ELi keskmisest, suurendades erinevust teiste CEB-partneritega. See on märkimisväärne kasv, kuna 2009. aastal oli CEBi keskmine (sh Tšehhi Vabariik) umbes 65%.

Tugeva SKP kasvu taga on tugev tarbimine ja investeeringute määr. SKP kasv oli eelmisel strategiaperioodil keskmiselt 4,5%, võrdselt Poola kasvuga, kui eratarbimise ja investeeringute keskmine panus oli vastavalt 2% ja 1,9%. Seda on toetanud tugev palgakasv pingelisel tööturul, mis kasvas sel ajavahemikul keskmiselt 7,2%.

Sektorite osas andsid lisandväärtusesse kõige suurema panuse IKT ja kaubandus. Peegeldades SKP jõulist kasvu, on IKT-sektor alates 2016. aastast panustanud brutolisandväärtusse 3,8% ja suurendanud oma osakaalu brutolisandväärtuses 8%-ni 2019. aastal. Hoolimata osakaalu väikesest langusest võrreldes 2016. aastaga aeglasema kasvu ajal, on tööstus lisandväärtuse mõistes siiski suurim sektor (16%).

Eesti sisenes COVID-19 kriisi küllaldase manööverdamisruumiga. 2020. aasta esimesel poolel mõjutas pandeemia majandust märkimisväärselt, SKP langes aastaga 3,8%. Head majanduslikud alused, eriti madal riigivõlg, mis moodustab 8,4% SKPst, võimaldasid tugevat poliitilise reageerimist kriisile, mida peegeldas osaline taastumine kolmandas kvartalis – 1,9%-ni aastases võrdluses. Riigivõlg peaks suurenema 2020. aastal umbes 18,7%-ni SKPst.

Lühiajaline väljavaade on ebaselge, kuid majandusel on edasise ühtlustamise jaoks hea positsioon. Pandeemia arenguga seotud suur ebaselgus ja vaksineerimise kiirus mõjutavad tõenäoliselt majanduse taastumist 2021. aastal. 2021. aasta eelarvepuudujääk püsib eeldatavasti suurena, kuna valitsus stimuleerib taastumist, samal ajal kui tööpuuduse väike tõus tõmbab taastumispotentsiaali alla. Ses mõttes on riiklik taastumis- ja vastupidamiskava võtmetähtsusega olemasolevate üleminekulünkade kõrvaldamiseks täiendavate ELi ressursside vabastamisel. Keskpikas perspektiivis peaks konkurentsivõimeline ja hästi juhitud majandus toetama edasist majanduskasvu.

2. Majanduslik kontekst

2.2. Peamised üleminekuväljakutsed

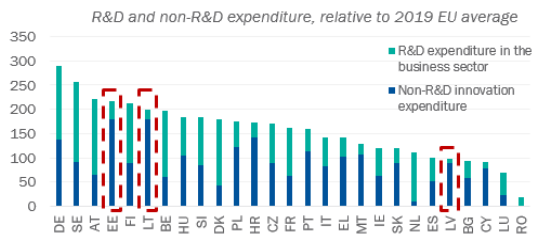

European Bank
for Reconstruction and Development

Konkurentsivõimeline (7,48/10)

- Eesti kuulub õigusraamistiku ja ettevõtluskliima poolest kõige paremini toimivate EBRD riikide hulka, edestades enamikke ELi liikmetest EBRD partnereid.
- VKEd on produktiivsemad kui Balti partneritel, kuid vahe ELi keskmisega on endiselt märkimisväärne. Digitaliseerimine ja rohkem piiriülest uuenduslikkust võivad anda tõuke edasi liikumiseks teadmispõhise majanduse poole. Erasektori kulutused teadus- ja arendustegevusele jäävad tunduvalt alla ELi keskmisele.
- Majandusliku keerukuse tulemus on veidi madalam kui piirkondlikel CEB-naaberriikidel, kajastades vähem mitmekesist ja keerukat ekspordibaasi.
- Eesti paistab EBRD teadmispõhise majanduse indeksis silma tänu suhteliselt paremale suutlikkusele üleilmsete väärtusahelade integreerimisel, mis on oluline teadmussiirde kanal.

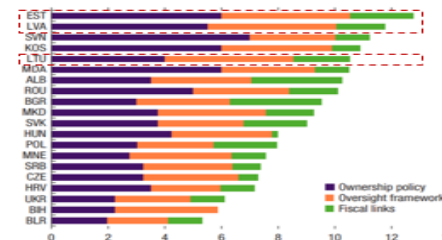
Teadus- ja arendustegevus on innovatsioonikulude suurest tasemest hoolimata

Hästi juhitud (8,3/10)

- Ettevõtete tasandil on Eesti EBRD riikide seas juhtpositsioonil läbipaistvuse, avalikustamise, sidusrühmade ja institutsioonide osas. Riiklikul tasandil on Eesti teiste valdkondade seas juhtpositsioonil korruptsiooni, kohtunike sõltumatuse ja e-valitsuses osalemise osas. Arenguruumi on aktsionäride õiguste, lepingute jõustamise ja poliitilise stabiilsuse valdkonnas.
- Transparency Internationali korruptsiooni tajumise indeksi kohaselt on Eesti 2019. aasta aruandes 18. kohal. Aruandes osutatakse laialatuslikule õiguslikule raamistikule, sõltumatutele institutsioonidele ja tõhusatele veebivahenditele, mis on võtmeks pisikorruptsiooni vähendamisel ning erakondade rahastamise avatuks ja läbipaistvaks muutmisel. Lobitöö reguleerimises, et vähendada lubamatut mõju poliitikalikajundamisele, on endiselt arenguruumi.

Läänemere riikide valitsusettevõtete juhtimine on CEB-piirkonnas parimate seas.

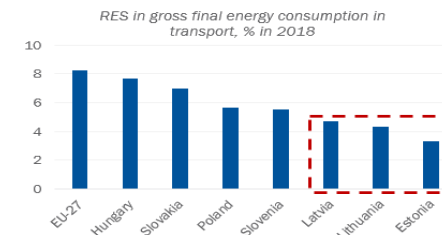

Allikas: Rahvusvahelise Valuutafondi uuringud, 2019.

Roheline (6,45/10)

- Arvestades vajadust põlevkivisektorilt eemale liikuda, on üleminek rohemajandusele endiselt kõige pakilisem probleem. Seega on õiglane üleminek edaspidi keskne teema.
- Jäätmete ladestamine prügilasse on oluliselt suurem kui naaberriikides. 2016. aastal moodustas jäätmete prügilasse ladestamine Eestis 83%, Lätis 64% ja Leedus 19%.
- Energiatõhususe parandusi on vedanud elamusektor ja see peaks jätkuma hoonete renoveerimise kaudu. Selle sektori osakaal kogusaavutusest oli 59 protsenti.
- Eesti saavutas taastuenergia eesmärgi energia lõpptarbimises aastaks 2020, kuid 2030. aasta eesmärkide saavutamine nõuab märkimisväärseid ja jätkuvaid investeeringuid taastuenergia sektorisse nii era- kui ka avaliku sektori poolt. Lisaks jääb taastuenergia osakaal transpordisektoris ELi keskmisest madalamaks.

Taastuenergia osakaal transpordis jääb naaberriikidest maha

Allikas: Eurostat.

Allikas: Euroopa innovatsioonitegevuse tulemustabel 2020.

2. Majanduslik kontekst

2.2. Peamised üleminekuväljakutsed

European Bank
for Reconstruction and Development

Kaasav (7,61/10)

- Kolm Balti riiki on kõigi EBRD sihtriikide kaasava edetabeli tipus. Kõigist kolmest on kõige kõrgemal kohal Eesti, järgnevad Läti ja seejärel Leedu.
- Vanusepõhine vaesus, sooline palgalõhe ja piisavalt kõrgetasemeliste oskuste tagamine on kaasamise võtmeküsimused.
- Hariduse kvaliteet on Eestis EBRD riikide seas üks parimaid. Nii Eesti kui ka Läti näitavad ühtlustatud testitulemustes kõrgeid tulemusi (vastavalt 541,98 ja 530,42), kus 625 tähistab kõrgeimat ja 300 minimaalset väärtust.

Vastupidav (7,47/10)

- Baltikumi pangandussektor on väga kontsentreeritud ja kuulub enamuses Põhjamaade pangagruppidele, kusjuures kõigis kolmes riigis on ainult neli olulise tähtsusega panka.
- Vara kvaliteet on kõrge ja paraneb jätkuvalt. Balti riikides on viivislaenu tase alates 2010. aastast pidevalt vähenenud. 2019. aastal oli Eestis nende osakaal 0,36, Lätis 5 ja Leedus 1,16 protsenti.
- Kapitaliturud jäävad ELiga võrreldes madalaks. Selle taustal on Baltikumiülese integreeritud turu loomine piirkonna kapitaliturgude arengustrateegia keskmes.
- Kolme Balti riigi elektrivõrk töötab endiselt sünkroonselt Venemaa ja Valgevene süsteemidega. 2025. aastaks loodetakse lõpule viia sünkroniseerimine Mandri-Euroopa võrguga.

Integreeritud (7,57/10)

- Tänu Euroopa Liidu liikmelisusele on riik osaline 44 piirkondlikus kaubanduslepingus (EBRD riikide keskmine: 19), kuid neil on ka palju mittetariifseid meetmeid, mis tulenevad ELi või siseriiklikest eeskirjadest (Läti: 2031, Leedu: 1989, Eesti: 197, EBRD riikide keskmine: 900).
- Eesti on osaline 84 kahepoolses investeerimislepingus, mis sisaldavad investeerimissätteid. See on kõige väiksem arv CEB-riikide seas. Läti on osa 98-st ja Leedu 109-st, mis on lähedal OECD võrdlusriikide keskmisele – 115-le.
- Kõigis kolmes Balti riigis on kapitalikonto avatus väga kõrge, Eesti ja Läti on esirinnas, Leedu veidi madalam.
- Rahvusvahelise logistika tulemuslikkuse hindamise osas toimib Eesti paremini kui teised riigid Baltikumis, kuid on siiski alla OECD võrdlusriikide keskmise.

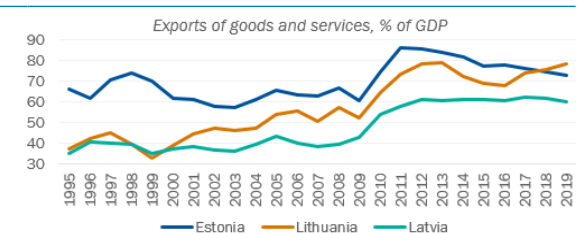
Eesti on endiselt soolise palgalõhe tipus ELis.

Baltikumi aktsiaturu suurus on naaberriikidega võrreldes väike.

Ekspordi kasv aeglustus pärast 2015. aastat

3. Valitsuse prioriteedid ja sidusrühmade kaasamine

European Bank
for Reconstruction and Development

3.1. Valitsuse reformi prioriteedid

Praegu keskendutakse lühiajalistele kriisile reageerimise meetmetele, et tagada majandusele, eriti VKEdele, likviidsus ja tööturu kaitse haavatavate töötajate ja üksikisikute tulutoetuse kaudu.

Keskfond – prügilasse ladestamise vähendamine 30% võrra; mitmekesiste ja kestlike, erinevatel energiaallikatel põhinevate tootmistehnoloogiate arendamine; energiatarbimise aeglustamine ja stabiliseerimine; keskkonnasäästliku ühistranspordisüsteemi integreerimine.

Energeetika – Pariisi kokkuleppes tulenev kohustus vähendada kasvuhoonegaaside heitkoguseid 2050. aastaks 80% ja 2030. aastaks 13% võrra; saavutada 2030. aastaks 42% taastuenergia osakaal kogu lõpptarbimisest, vähendada primaarenergia tarbimist 14%-ni ja tagada energiapuudulikkuse, vähendades sõltuvust imporditavast energiast.

Innovatsioon – toetus teadmistemahukama majanduse kestlikule arengule rahvusvaheliselt konkurentsivõimeliste ja nähtavate teadusuuringute ning innovatsiooni kaudu.

Tööturg – suurenenud tootlikkus ühe töötaja kohta peab jõudma 80%-ni ELi keskmisest; ja tööhõivemäär vanuserühmas 20–64 kuni peab saavutama sihttaseme 76%, sealhulgas ettevõtte arengu edendamise toetuspoliitika ja turupõhisele tugisüsteemile ülemineku, nt rahastamisvahendite ja riskikapitalilahenduste kaudu.

Regionaalareng – suurem keskendumine kõigi Eesti piirkondade arenguvajadustele ning senisest enam investeerimine töö olemasolusse ja teenuste parandamisse piirkondades, mida linnastumine on ebasoodsalt mõjutanud, rõhutades iga piirkonna tugevusi ja ainulaadseid aspekte.

Demograafia – tunnustades töötajate suurenevat vajadust majanduskasvu säilitamiseks: koolituse ja hariduse vastavusse viimine tänapäevase tööturu vajadustega; aktiivne tööturupoliitika; töötajate oskuste parandamine; tervena elatud aastate arvu suurendamine tervisega seotud käitumise parandamise ja õnnetuste arvu vähendamise ning tervishoiutaristu laiendamise kaudu.

Pensionireformid – Eesti pensionisüsteemi teise samba reformimise seaduseelnõu jõustus 1. jaanuaril 2021. See muudab teise samba vabatahtlikuks ja võimaldab hoiustajatel alates 2021. aasta sügisest raha välja võtta.

Rahapesu vastane võitlus – rahapesu ja terrorismi rahastamise vastase võitluse jätkamine, sealhulgas tugevdatud rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse ning spetsiaalsete valitsuskomiteede ja järelevalveorganisatsioonide kaudu.

3.2. EBRD reformivaldkonnad leppisid ametiasutustega kokku

- Pank toetab erasektori taastumist pandeemiast investeeringute ja poliitikate nõustamise kaudu.
- Üleminekulüngad esinevad keskkonnahoidlikkuse, konkurentsivõime ja vastupidavuse vallas, vastavalt sellele toetab pank Eesti rohe- ja digiüleminekut.
- Pank toetab riiklikult kindlaksmääratud panuste eesmärkide saavutamist keskkonnasõbralike investeeringute kaudu erasektorisse, sealhulgas taastuenergia tootmise rahastamine ning energia- ja ressursitõhususe parandamine.
- Pank toetab ettevõtete kasvu ja digitaliseerimist võla-, omakapitali- ja riskijagamistoodete kaudu, samuti jätkuva investeerimisfondides osalemise kaudu.
- Kapitalituru jätkuv arendamine on ühine prioriteet. EBRD jätkab koostööd Eesti Pangaga ning toetab ja investeerib innovaatilistesse ja keskkonnahoidlikesse rahastamisvahenditesse.

3.3. Kodanikuühiskonna põhisõnumid EBRD-le

- Kodanikuühiskonna organisatsioonid kiitsid heaks panga Eesti strateegia prioriteedi seoses roheüleminekuga. Eelkõige on EBRD toetust vaja ringmajanduse, ringlussevõtu ja jäätmekäitluse valdkonnas, kus Eesti kodanikuühendused teevad aktiivset kampaaniat.
- Lisaks kutsusid kodanikuühendused EBRDd üles mitte investeerima fossiilkütuste projektidesse, suure CO₂ jalajäljega ettevõtetesse ning olema ettevaatlik investeeringute suhtes biomassi, mis on Eestis tundlik sektor.
- Kodanikuühiskonna esindajad kiitsid heaks EBRD Eesti strateegia, milles keskendutakse teadmispõhise majanduse ja digitaliseerimise edendamisele, muu hulgas investeeringute kaudu teadus- ja arendustegevusse. Samuti juhtisid nad tähelepanu sellele, et tuleks parandada juhtimist ja läbipaistvust, sealhulgas lobitöö läbipaistvust.

4. Eesti riigi strateegia prioriteetide määratlemine

European Bank
for Reconstruction and Development

Mida peab muutma? (Riigi diagnostika)	Kas seda saab muuta? (Poliitiline majandus)	Mida saab pank teha? (Panga täiendavus)	Strateegiline prioriteet (2021-2026)	Mida me tahame näha (Põhieesmärgid)
<ul style="list-style-type: none"> Kõige enam CO₂-heidet tekitav majandus CEB-piirkonnas (põlevkivisektor). Energiamahukus on endiselt kõrge, võrreldes OECD ja EBRD sihtriikide keskmisega, eriti elamu- ja transpordisektoris. Prügilasse ladestatakse 84% jäätmetest (suurem määr kui naaberriikides). Jäätmetekitajate arv on suurem kui ELis. 	<ul style="list-style-type: none"> Kaugeleulatuv riiklik energia- ja kliimakava kõrge taastuenergia eesmärgiga 2030. aastaks CO₂ hinna tõus kiirendab üleminekut taastuenergiale (kodumaine põlevkivipõhine elektrienergia, mis on hinna tõttu turult välja tõrjutud). Õiglase ülemineku platvormi käivitamine. Eesti pikaajaline hoonete renoveerimise strateegia eesmärgiga vähendada oma ehitussektoris 2050. aastaks süsinikuheidet. Keskendumine CO₂-neutraalsuse saavutamisele aastaks 2050 ja kogu ELi hõlmavate eesmärkide saavutamisele aastaks 2030 aitavad oluliselt kaasa taastuenergiale pühendumisele, sh tuuleenergia võimsuse kiirele laienemisele. 	<ul style="list-style-type: none"> Pädevus ja andmed GET 2.1 toetuses sisalduva taastuenergia kasutuselevõtu toetamiseks ning enampakkumiste süsteemide väljatöötamiseks. Kogemused elamufondi energiatohususe uuendamise toetamisel (nt Leedu). Spetsiaalne EBRD meeskond õiglase ülemineku kava toetamiseks. 	<p>Toetada Eesti üleminekut rohemajandusele</p>	<ul style="list-style-type: none"> Parem energia- ja ressurtsitõhusus Vähendatud kasvuhoonegaaside heide, suurenenud taastuenergia
<ul style="list-style-type: none"> Institutsionaalsete investorite napid võimalused / piiratud investeerimisvõimalused. Alternatiivsete rahastamisallikate piiratud kättesaadavus. Hoolimata soodsast keskkonnast VKEde arenguks, on VKEde tootlikkus ELi keskmisest madalam (vähemalt 30% madalam). Digitaliseerimist vajavad VKEd. Majandusliku keerukuse osas nõrgem tulemus kui piirkondlikul CEB-il. Integratsioon üleilmsetesse väärtusahelatesse jääb Kesk-Euroopa naaberriikidest maha. 	<ul style="list-style-type: none"> Selgus pensionifondide reformimisel meelitab ligi rohkem institutsionaalseid investoreid. Euroopa Komisjoni tegevuskava kapitaliturgude liidu / tehnilise toe vahendite programmi ülesehitamiseks, mis täidab välise ankrufunktsiooni. Digitaliseerimine on ELi jaoks esmatähtis (taaste- ja vastupidavusfondi raames). 	<ul style="list-style-type: none"> Tugevad tulemused kapitaliturgude arengus, sh suutlikkuse suurendamine ja osalemine aktiivse investorina esmastes avalikes pakkumistes ja võlakirjade emiteerimiseks. Asutusesisene asjatundlikkus uute vahendite ja VKEde noteerimise võimaldamiseks. Asjatundlikkus ja spetsiaalsed programmid omakapitali / kvaasikapitali riskide võtmise toetamiseks. 	<p>Edendada Eesti teadmispõhist majandust mitmekesisemate finantsallikate kaudu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Parem juurdepääs rahastamisele innovatsiooni ja digitaliseerimise jaoks. Suurenevad ja hajutatud võla- ning omakapitali turud

5. Tegevuste ja tulemuste raamistik

Prioriteet 1: Toetada Eesti üleminekut rohemajandusele

Põhieesmärgid	Tegevused	Jälgimisinäitajad (tulemused)
Parem energia- ja ressursitõhusus	<ul style="list-style-type: none">Toetada Eesti riiklikult kindlaksmääratud panuste saavutamist erasektoris suunatud roheüleminekut toetavate investeeringute kaudu, näiteks energiatõhususe parandamine või keskkonnahoidlikud tehnoloogiad ja tavad.Toetada ringmajanduse arengut ringlussevõtu, jäätmekäitluse ja materjalivajaduse vähendamise tehnoloogiate rahastamise kaudu.	<ul style="list-style-type: none">Kokku säästetud primaarenergia (GJ/aastad)Materjalid, tahkete jäätmete vähendamine või ringlussevõtt (tonnides aastas)
Vähendatud kasvuhoonegaaside heide, suurenenud taastuvenergia	<ul style="list-style-type: none">Toetada taastuvenergiat rahastamise ja poliitika kaasamise kaudu, sh avamere tuuleenergia enampakkumiste süsteemi kaudu.Rahastada kestlike ja keskkonnahoidlike transpordi- ja taristulahenduste väljatöötamist, sealhulgas programmi „InvestEU“ kaudu (nt elektriline liikuvus, ühendveoterminalid).Uurige võimalusi erasektori rolli toetamiseks Kirde-Eesti õiglasel üleminekul.	<ul style="list-style-type: none">Vähendatud CO₂e heitkogused (tonnides aastas)Poliitiline raamistik avamere tuuleenergia kasutuselevõtuks Eestis

5. Tegevuste ja tulemuste raamistik

European Bank
for Reconstruction and Development

Prioriteet 2: edendada Eesti teadmistepõhist majandust mitmekesisemate erafinantseerimisallikate kaudu.

Põhieesmärgid	Tegevused	Jälgimisnäitajad (tulemused)
COVID-19 kriisist taastumine (2021-2023)	<ul style="list-style-type: none">Kasutage Covid-19 taastumisele keskendunud omakapitali, võla ja riski jagamise tooteid, et paremini taastada, keskendudes täiendavuse valdkondadele.	<ul style="list-style-type: none">Kasutusele võetud või olemasolevad uued vahendid, mis on kohandatud vastupidavuse ja COVID-19-st taastumise toetamiseks
Parem juurdepääs rahastamisele innovatsiooni ja digitaliseerimise edendamiseks.	<ul style="list-style-type: none">Jätkata osalemist aktiivse investorina riskikapitalis / aktsia-/kinnisvarafondides.Toetada ettevõtete kasvu, sh nende laienemist välismaale, kaasatust ja soolist võrdõiguslikkust ning uurida võimalusi uuenduslike laienemiste (sealhulgas finantstehnoloogia ja IT-sektori) rahastamiseks.Investeerida erataristusse, mis toetab innovatsiooni (sh 5G), kaasamist ja keskkonnahoidlikku digitaliseerimist.	<ul style="list-style-type: none">Toetatud uuenduslike ettevõtete koguarv
Suurenevad ja hajutatud võla- ning omakapitali turud	<ul style="list-style-type: none">Jätkata Baltimaade kapitalituru arendamiseks poliitilist tegevust tehnilise toe vahendite fondide võimendamise kaudu (nt jätkusuutlik kapitaliturg, ühe indeksi klassifikatsioon).Investorite ja emitentide baasi suurendamine rahastamise ja uute ning keskkonnasäästlike instrumentide (nt võlakiri, jätkusuutlikkusega seotud võlakirjad) kasutuselevõtmise kaudu.Uurida lisavõimalusi esmaste avalike pakkumiste toetamiseks ja nendesse investeerimiseks, sh riigi omanduses olevad ettevõtted (nt energiasektor).	<ul style="list-style-type: none">Läänemere piirkonna pandikirjade raamistik on vastu võetud ja juurutatud, mitmed Läänemere piirkonna kapitalituru instrumendid on käivitatudToetatud kapitalituru tehingute maht

6. Rahvusvaheliste partnerite vastastikuse täiendavuse kaardistamine EBRD tegevusvaldkondades

European Bank
for Reconstruction and Development

EBRD TEGEVUSVALDKONNAD														
		Sektorid										Läbivad teemad		
		Tööstus, kaubandus ja põllumajandus					Kestlik taristu		Finantsasutused			Strateegilised algatused		
Eelmise strategiaperioodi soovituslik aastane investeering / toetused, mln EUR (2016–2019 keskmine, kui ei ole teisiti öeldud)	2020	põllumajandus	IKT	Tootmine ja teenused	Loodusvarad	Kinnisvara ja turism	Energia	Taristu	Pangandus	Pangandusvälised finantseerimisasutused	Keskonnahoidlik majandus	Kaasatus ja sooline võrdsuslikkus	Kohalik valuita ja kapitaliturud	Väikeettevõtted
EU (ESI fondid)*	637	-	€P	€	€	€P		€P			€P	€P		€P
EIB	199	280	€	€	€	€	€	€	€		€	€		€
NIB	31	815				€		€				€		€
EIF **	26	477	€	€	€									€
CEB ***	6	200										€		
EBRD	24	126	€	€	€	€	€		€	€	€		€	

€ Oluliste investeeringute valdkond

P Oluliste investeeringute valdkond

● Keskendub peamiselt erasektorile

○ Keskendub peamiselt avalikule sektorile

Võimalikud koostöövaldkonnad järgmisel riigistrateegia perioodil

Roheline:

Teha koostööd majandusministeeriumiga taastuenergia poliitika raamistiku osas; teha koostööd ametivõimude ja ELiga õiglase ülemineku nimel Kirde-Eestis. Kooskõlastatud keskkonnasäästliku majanduse investeeringud Euroopa Investeeringupangaga - arvestades selle tugevamat keskendumist kliima- ja keskkonnasäästlikkusele - ning EIF-iga - nüüd, kui see laieneb valdkonnaspetsiifilistele fonditoodetele.

Konkurentsivõimeline:

Kasutada õiglase ülemineku mehhanismi vahendeid majanduse kasvusektorite rahastamiseks. Finantsettevõtted kooskõlastatult teiste rahvusvaheliste finantsasutustega (Põhjamaade Investeeringupank, Euroopa Investeeringupank).

Vastupidav:

Tugineda tehnilise toe vahendite rahastatud poliitikatööle ning tihedale koostööle keskpanga, rahandusministeeriumi ja Põhjamaade Investeeringupangaga kapitalituru arendamisel, sh uute instrumentide (nt võlakiri) kasutuselevõtt. Via COVIDi reageerimismeetmed kooskõlla teiste kohalikul tasandil aktiivsete rahvusvaheliste finantseerimisasutustega.

Strateegia rakendamise riskid Tõenäosus Mõju

- COVID-19 kahjulik mõju siseriiklikule võimekusele tuua turule uudseid tooteid ja teha edusamme roheüleminekul.

- Sihtfinantseerimise ja sooduslaenu ülekaal võib piirata võla rahastamise võimendamise võimekust.

Keskkonna- ja sotsiaalne mõju

Keskkonna- ja sotsiaalse mõju hindamine ja haldamine: tagada, et projektide ja nendega seotud rajatiste otsest, kaudset, kumulatiivset ja piiriülest keskkonnaalast ja sotsiaalset mõju hinnatakse ja leevendatakse vastavalt EBRD toimivusnõuetele; kaaluda keskkonna ja sotsiaalse võimekuse suurendamist, et tagada hea rahvusvahelise tava vastuvõtmine; toetada kliente keskkonnaalase ja sotsiaalse haldussuutlikkuse tugevdamisel ja teabe avalikustamisel.

Tööjõud ja töötingimused: tagada, et klientide personalipoliitika ja tööpraktika vastavad EBRD nõuetele, eriti seoses töötingimustega; töövõtjate juhtimine; võimalik diskrimineerimine töökohal, võrdsete võimaluste edendamine ja suuremahulise kärpimise mõjude haldamine ning võimaliku vähemuste ja teiste haavatavate rühmade diskrimineerimise ennetamine.

Ressursitõhusus ja reostuse vältimine ning kontroll: toetada suutlikkuse suurendamise algatusi asjakohastes sektorites, samas tagades, et kaalutakse alternatiive investeeringute määratlemiseks, mis toetavad vastavust ELi standarditele ja ELi parimale võimalikule tehnikale, üleminekut väheses CO₂-heitega ja ressursitõhusale majandusele, tugevdavad vastupanuvõimet kliimamuutustele ja edendavad ringmajandust; toetada kliente, et tagada vastavus asjakohastele ELi direktiividele ja parandada tööstusspetsiifiliste protsesside tõhusust kooskõlas ELi parima võimaliku tehnikaga.

Tervishoid ja ohutus: parandada töötervishoidu ja tööohutust, pöörates erilist tähelepanu tegevustele, mis on seotud panga projektides välja toodud levinud õnnetustega; pöörata lisatähelepanu ja pakkuda tehnilise koostöö tuge liiklusohutusele, nõudes liiklusohutuse auditeid, suutlikkuse ja teadlikkuse suurendamist ohustatud kogukondades.

Maade omandamine, sundümberasustamine ja majanduslik ümberasustamine: tagada, et kõik maa omandamist nõudvad projektid vastavad panga hüvitamise ja elatusvahendite taastamise nõuetele, pöörates erilist tähelepanu mitteametlikele maakasutajatele ja haavatavatele rühmadele.

Elus loodusvarade bioloogilise mitmekesisuse kaitsmine ja kestlik majandamine: toetada suutlikkuse suurendamise algatusi põhjaliku bioloogilise mitmekesisuse hindamise ja leevendamise lähenemisviiside jaoks, mis tagavad looduskaitsele tähtsusega liikide ja elupaikade kaitse, kui projektid võivad riivata looduskaitsealasid, tundlikku taimestikku, loomastikku, ökosüsteemi teenuseid ja/või seaduslikult kaitstud ja rahvusvaheliselt tunnustatud bioloogilise mitmekesisuse valdkondi.

Kultuuripärand: töötada koos klientidega asjakohaste hindamisprotsesside tagamiseks, et tuvastada kultuuripärandi kaitsmiseks peamised huvirühmad ja nendega konsulteerida.

Finantsvahendajad: tagada, et finantsvahendajate partneritel oleks piisav keskkonnaalane ja sotsiaalne võimekus ning kehtestatud riskijuhtimise protseduurid.

Sidusrühmade kaasamine: toetada kliente sidusrühmade kaasamiskavade väljatöötamisel ja rakendamisel ning tagada läbipaistev osalusnõustamine osana kohalike lubade andmisest ning keskkonna- ja sotsiaalse mõju hindamisest.

8. Annetajate kaasrahastamise hindamine

European Bank
for Reconstruction and Development

8.1. Uue riigistrateegia perioodi vajaduste hindamine

Riigistrateegia strateegiliste eesmärkide saavutamiseks on vaja teatavat rahastamist, sealhulgas järgmiseks otstarbeks:

- poliitilise dialoogiga seotud tegevused, sealhulgas potentsiaalne tegelemine kapitalituru edasise arendamise ja integreerimise ning taastuenergiaga (nt regulatiivne toetus enampakkumiste jaoks).
- Projekti ettevalmistamise ja rakendamise toetamine investeringuteks energiatõhususse ja muudesse rohealgatustesse.
- Programmi „InvestEU“ raames pakutavad tagatised uute investeerimisvõimaluste hõlbustamiseks.

8.2. Toetusfondide võimalikud allikad

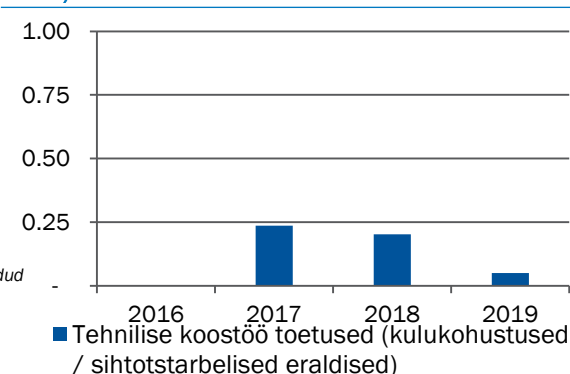
- Arenenud üleminekuriigina eeldatakse **Eestilt** riigisest rahastamist, et toetada investeringuid ja poliitilist tegevust nii Eestis kui ka teistes sihtriikides.
- **EL** on Eestis oluline rahastamisallikas, eelkõige **Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide, taaste- ja vastupidavusraamistiku ning õiglase ülemineku mehhanismi** teel eraldatavate vahendite kaudu. Need võivad hõlmata järgmisi võimalusi:
 - kombineeritud rahastamine garantiide kasutamise teel, sh soovitud programmi „InvestEU“ raames;
 - kaasrahastamine **taaste- ja vastupidavusrahu kontekstis**;
 - struktuurireformide, sealhulgas kapitaliturgude arengut soodustavate kohustuste rahastamine kavandatud tehnilise toe vahendite raames;
 - teadust ja innovatsiooni edendavate algatuste rahastamine programmi „Euroopa horisont“ raames;
 - juurdepääs ELi valdkondlike programmide tehnilise koostöö rahalistele vahenditele, sealhulgas programmi „InvestEU“ garantiidega toetatavate investeringute soodustamiseks.
- Piiratud ressursid võivad olla saadaval ka **aktsionäride erifondist (SSF)**.

Valitud vastuvõetavuse näitajad

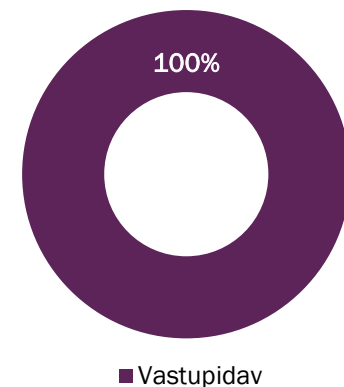
	EBRD piirkondlik protsendiskaala ¹	
SKP elaniku kohta (PPP, valuuta \$) ²	38,811	92.
ODA riik ³	Ei	P/K

1. Lihtne protsendiskaala kui EBRD majanduste osakaal, mis on välja toodud Eesti all.
2. Allikas: WDI (2019 või viimasel aastal).
3. Allikas: OECD (2018)
4. 2016–2019 TC andmed põhinevad sihtmärkidel projekti tasandil.
5. Põhineb 2018. ja 2019. aastal sihtotstarbeliste tehniliste toetuste esmase üleminekukvaliteedi alusel.

Välisrahastamine viimase strateegia ajal (mln EUR)⁴

Toetuste kasutamine aastatel 2018–2019⁵

Lisad

PUBLIC

European Bank
for Reconstruction and Development

Eesti Vabariik on jätkanud panga asutamislepingu artiklis 1 sätestatud põhimõtete järgimist ja rakendamist vaadeldaval perioodil alates eelmise riigistrateegia vastuvõtmisest. Kehtestatud on pluralistliku parlamentaarse demokraatia põhiseaduslik ja seadusandlik raamistik. Võimude lahusus, poliitilise süsteemi kontrollimehhanism ning inimõiguste ja põhivabaduste austamine on suurel määral kooskõlas rahvusvaheliste ja Euroopa normidega. Meedia on pluralistlik ja konkurentsivõimeline ning kodanikuühiskond tegutseb sõltumatult. Valimisi peab OSCE vabadeks, mis on kooskõlas rahvusvaheliste normidega. Eesti on Euroopa Liidu liige alates 2004. aastast.

Alates eelmise strateegia vastuvõtmisest on Eesti teinud edusamme demokraatlike reformide elluviimisel kõigis valdkondades ning pidevaid jõupingutusi, et tugevdada mitmeparteilist demokraatiat. Mõned probleemid esinevad siiski veel venekeelse vähemuse integreerimise valdkonnas.

Vabad valimised ja esindusvalitsus

Eesti on parlamentaarne vabariik, kus seadusandlik võim kuulub 101-kohalisele ühekojalisele parlamendile, kes kinnitab ametisse presidendi nimetatud peaministri. Seadusandliku ja põhiseadusliku raamistikuga tagatakse selge võimude lahusus ning täidesaatva, seadusandliku ja kohtuvõimu kontrollimehhanism. Tähtsamaid poliitilisi otsuseid teevad valitud ametnikud, kellel on tõhus valitsemisõigus ja kes on vabad ebademokraatlikest piirangutest.

Valimiste õigusraamistik annab OSCE demokraatlike institutsioonide ja inimõiguste büroo (OSCE/ODIHR) hinnangul tugeva aluse demokraatlike valimiste elluviimiseks. Valimised on rajatud konkurentsile ja valijatel on mitmekesine valik poliitilisi alternatiive. Kampaaniaid viiakse ellu väljendusvabaduse ning ühinemis- ja kogunemisvabaduse austamise keskkonnas. Olukord seoses etnilise ja keelelise jaotuse jagunemisega on alates viimasest strateegiast paranenud, kui

esimest korda pärast iseseisvuse taastamist 1991. aastal sai Eesti peaministriks peamiselt suurt venekeelset vähemust esindava partei juht. Rahvusvähemuste osalemist valimisprotsessis võiks siiski suurendada, nagu märkis demokraatlike institutsioonide ja inimõiguste büroo (ODIHR), kelle soovitusi selles valdkonnas ei ole veel täielikult arvesse võetud.

Viimased üldvalimised toimusid 2019. aasta märtsis. Valimiste korraldajad kogesid valimiste sidusrühmade laialdast täielikku usaldust. Valijad said oma valmisõiguse kasutamiseks rakendada mitmesuguseid vahendeid, sealhulgas elektroonilist hääletamist. OSCE/ODIHR andis mõned soovitusel seoses valimisprotsessi kaasatusega, sealhulgas puuetega inimeste ja rahvusvähemustesse kuuluvate isikute osalemise hõlbustamine. Esitati lisasoovitusi, sealhulgas õiguskaitsemehhanismide kohandamine ja valimiskomisjonidesse kandideerimise sätete ühtlustamine.¹

Kodanikuühiskond, meedia ja osalemine

Põhiseadusega on tagatud kodanikuühiskonna organisatsioonide vabades iseseisvalt tegutseda Kodaniku- ja poliitiliseks osaluseks on kehtestatud mitu kanalit. Kodanikuühiskond on aktiivne, iseseisev ja annab oma panuse poliitika kujundamisse, kuid kodanikuühiskonna organisatsioonide rahastamine on keeruline. Seadus lubab Eesti kodanikel moodustada poliitilisi parteisid ning seda praktikas ka järgitakse. Opositsioonierakonnad saavad oma kampaaniat vabalt korraldada ja olla valitsuse algatuste vastu. Kõik erakonnad lisavad oma kandidaatide valimisnimekirja aina rohkem rahvusvähemuste hulka kuuluvad kandidaate. Määratlemata kodakondsusega isikutel on õigus hääletada kohalikel valimistel, kuid nad ei saa hääletada ega kandideerida parlamendivalimistel ning neil ei ole õigust liituda poliitiliste parteidega.

Põhiseadusega on tagatud väljendusvabadus ja õigus teabele. Meediamaaistik on pluralistlik ja esindab erinevaid poliitilisi vaateid. See hõlmab avaliku ja erasektori ringhäälinguorganisatsioone. Meedia omandiline kuuluvus on üldiselt läbipaistev.

Õigusriik ja õiguskaitse kättesaadavus

Põhiseadusega tagatakse kõigi kodanike võrdsus seaduse ees, õigus õiglasele kohtumõistmisele ja vabadus mitte langeda meelevaldse vahistamise või kinnipidamise ohvriks. Kehtestatud on seaduse ülimuslikkuse juriidilised ja institutsioonilised tagatised ning kohtute sõltumatus, mida järgitakse ka praktikas. Kohtusüsteem teostab täidesaatva ja seadusandliku võimu üle tõhusat kontrolli.

Transparency Internationali 2020. aasta korrupsiooni tajumise indeksi järgi on Eesti 180 riigi hulgas 17. kohal², mis on EBRD sihtriikide hulgas parim positsioon. Eesti õigus- ja institutsiooniline raamistik pakub kindlat alust võitlusele korrupsiooniga ning on viimasest strateegiaperioodist veelgi tugevnenud. Euroopa Nõukogu riikide korrupsioonivastase ühenduse (GRECO) viimases aruandes toodi esile parandamist vajavad valdkonnad, et tõhustada ennetavaid jõupingutusi, keskendudes eelkõige kõrgematele valitsusametnikele ja õiguskaitseametnikele. GRECO rõhutab tegevusjuhendi puudumist, mis hõlmaks kõiki asjaomaseid valitsussektoris osalejaid, ja vajadust suurendada veelgi õiguskaitsestruktuuride aususe tagamise korda.³

Kodaniku- ja poliitilised õigused

Eesti põhiseaduses tagatakse väljendus-, teabe-, usu- ja südametunnistuse ning liikumis-, ühinemis- ja kogunemisvabadus ning eraomandi puutumatus ning neid järgitakse praktikas.

Euroopa Nõukogu inimõiguste voliniku aruandes, mis järgnes tema visiidile Eestisse 2018. aasta juunis, keskenduti kolmele valdkonnale: sooline võrdõiguslikkus ja naiste õigused eakate inimeste inimõigused ning inimõiguste riiklike struktuuride parandamine kodanike õiguste kaitsmisel.⁴

Eestis on sooline võrdõiguslikkus sätestatud seadusega ja loodud on tõhusad institutsioonid vastava poliitika rakendamiseks. Eestis on siiski suurim sooline palgalõhe ELis (22,7%)⁵, kusjuures ELi keskmine oli 2018. aastal 14,8%.

Erinevus rahvusrühmade vahel on Eestis endiselt probleem. Eestis on märkimisväärne venekeelne vähemus (30%) ja märkimisväärne rühm määratlemata kodakondsusega elanikke (umbes 6%). Rahvusvähemuste esindatus avalikus sektoris on endiselt väike ning märkimisväärse venekeelse elanikkonnaga piirkondi iseloomustab madalam tööhõive määr, töajõu tootlikkus ja konkurentsivõime, mida võib seostada muu hulgas keele- ja muude oskustega seotud probleemidega. Eesti õigusraamistiku alusel võimaldatakse kodakondsusega rahvusvähemuste esindajale täielikku ja võrdset osalemist valimistel.⁶

Põhiseadus kaitseb kodanikke riigipoolse ahistamise, ähvardamise ja piinamise eest ning seda järgitakse praktikas.

² Transparency International (2020): korrupsiooni tajumise indeks 2020.

³ GRECO (2018): viienda hindamisvooru hindamisaruanne, lk 4–6 ja lk 57–58.

⁴ CoE (2018): Euroopa Nõukogu inimõiguste voliniku aruanne pärast tema visiiti Eestisse 11.–15. juunil 2018.

⁵ Eurostat: Sooline palgalõhe: Kui palju teenivad naised meestest vähem?, 6. märts 2020.

⁶ OSCE/ODIHR: 3. märtsi 2019. aasta parlamendivalimised – ODIHri valimiste eksperdirühma 27. juuni 2019. aasta lõpparuanne (lk 9–10) ja Euroopa Komisjoni 2020. aasta andmed.